

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO
Norge

TROMS POLICE DISTRICT

Unntatt offentlighet,
Offl. 13.1/12.1c jf pl. 24.2

Deres referanse:
201504611

Vår referanse:
201502817-5 330

Sted, Dato
Tromsø, 01.12.2016

FORSVARETS BISTAND TIL POLITIET - HØRING FRA ARBEIDSGRUPPE

Det vises skriv av 21.10.16 med vedlegg fra Politidirektoratet. Oslo og sokkeldistriktene bes særlig gi merknader til ny § 7 i ny bistandsinstruks som omhandler et særlig ansvar for Forsvaret når det gjelder maritime kontraterroroperasjoner, herunder ansvarsforhold, operasjonelle forhold, jurisdiksjons- og internasjonale forhold.

Det bes også om merknader til forslag til ny § 4 og ny § 11, henholdsvis beslutningsprosedyrer og dekning av kostnader. Bistandsinstruksen er svært viktig fordi den regulerer forutsetningene for bistand, ledelse, hvem som beslutter bistand, kostnadsdekning m.v.

Utkast § 2 Prinsipper for bistand.

Det er positivt at det nedfelles i instruksen at Forsvaret har en plikt til å bistå politiet så langt det er mulig og uten å gå utover akutte militære oppgaver som er viktigere enn det oppdrag anmodningen gjelder.

Utkast § 3 Situasjoner der politiet kan be om bistand, jfr. Politilovens § 27a.

Erfaringsmessig har det i en del situasjoner vært usikkerhet knyttet til forholdet mellom Kystvaktloven og reglene om bistand fra forsvaret i politilovens § 27a. Utfordringene knytter seg i liten grad til oppgaver som er tillagt Kystvakta i kystvaktlovens §§ 9-12, der de har politimyndighet direkte i loven.

Usikkerheten knytter seg særlig til situasjoner der det anmodes om bistand fra Kystvakta etter kystvaktlovens § 17, der politimyndighet eventuelt må tildeles etter politilovens § 20.

Kystvakta er den del av Forsvarets organisasjon, men driver daglig med sivile forvaltningsoppgaver. Kystvaktloven § 17 bygger på denne oppgavefordelingen, og oppfyller i tillegg Grunnlovens krav om lovregulering av bistanden. Kystvaktas daglige oppgaveportefølje tilsier at de lett kan havne i situasjoner der ulike oppgaver er blandet sammen, eller der grensene

mellom dem er glidende. Dette tilsier enklere rutiner for samhandling med politiet enn det som er fornuftig for øvrig bistand fra Forsvaret.

Etter vår mening må det klart fremgå av instruksen at den avgrenses mot den bistand Kystvakta kan yte etter kystvaktloven § 17.

Dersom Kystvakta inngår som en del av en større militær innsats for å bekjempe terrorhandlinger, er det ingen tvil om at dette må håndteres i tråd med bistandsinstruksen.

Utkast § 4 Beslutningsprosedyre ved anmodning om bistand.

Arbeidsgruppens forslag om beslutningsprosedyre ved anmodning om bistand til politiet utgjør en betydelig forenkling og redusering av beslutningspunkter i forhold til gjeldende prosedyre

Dette er svært positivt og gis full tilslutning.

Utkast § 6 Ledelse og gjennomføring av bistandsoperasjoner

Det er politiet som har primæransvar for å bekjempe terror og alvorlig kriminalitet. Det foreligger ingen uenighet om dette. Politiet må derfor settes i stand til å løse dette, både på land og vann, med eget personell, kompetanse og materiell, herunder robuste beredskapsordninger for de nasjonale beredskapsressursene. Responstid og responskvalitet vil være minst like viktig for politiet som for Forsvaret, jfr. forslaget om å ha en tropp fra FSK på høy beredskap.

Det er positivt om Forsvaret kan etablere en høyere beredskap for spesialstyrkene sine, men dette kan ikke gå på bekostning av krav til høy beredskap for politiets nasjonale beredskapsressurser. Dette omfatter ikke bare beredskapstroppen, men også krise- og gisselforhandlere, bombegruppen, politihelikoptre og teknisk og taktisk bistand.

Nåværende bistandsordning fra Forsvaret til politiet må videreføres. Politiet vil aldri få tildelt det omfang av personell- og materiell ressurser som Forsvaret har, eks. større fartøy, fly, ubåter osv. Nåværende bistandsordning sikrer god anvendelse av samfunnets totale beredskapsressurser.

Troms politidistrikt oppfatter videre forslaget som å videreføre ordningen med at militære mannskaper skal ha en militær sjef. Det er en god ordning. Videre oppfatter vi forslaget som tydelig på at det er politimesteren som er den militære sjefens overordnede. Det er klokt at ikke ytterligere nivåer i forsvaret involveres i kommandolinjen ved beslutninger om pågrepelse mv. Det ville skapt usikkerhet rundt det konstitusjonelle ansvar for håndteringen. Dette er imidlertid ikke til hinder for faglig støtte mv. fra FOH, som den aktuelle militære sjef må ha behov for.

Utkast § 7 Særlig om maritime kontraterroroperasjoner

Arbeidsgruppen forslag er enstemmig med unntak av utkast § 7 hvor flertallet i arbeidsgruppen anbefaler at Forsvarets særlige oppdrag innenfor maritim kontraterror tydeliggjøres i forannevnte paragraf og som gir Forsvaret økt operativt handlingsrom, mens mindretallet mener at maritime kontraterroroperasjoner ikke står i en særstilling og at § 7 i instruksen er unødvendig.

Troms politidistrikt støtter mindretallets konklusjon.

Mindretallets argumentasjon på blant annet side 68 – 74 gir en god oppsummering av argumentene mot flertallsinnstillingen og hvorfor nåværende bistandsordning ikke fungerer godt nok pr. i dag. Argumentene er basert både på reelle hendelser og erfaringene i forbindelse med Gemini øvelsene. Mindretallets argumentasjon peker også på forbedringspunkter slik at nåværende konsept kan videreføres og videreutvikles. Likeså henvises det til flertallets kommentarer til mindretallets merknader, side 67 og 68.

I den grad det er utfordringene ved bistand fra Forsvaret, er det etter vårt syn ikke begrunnet med dårlig samarbeidsforhold, men i Forsvarets krav til responstid og deres kapasitet til å avgi luft- og andre transportressurser til politiet. Dette kommer særlig på spissen i situasjoner der Forsvaret selv har behov for samme ressurs, sågar til løsning av samme oppdrag.

Dette er en problemstilling som har blitt dokumentert gjennom flere øvelser. Mangel på forutsigbarhet for transportstøtte fra Forsvaret er utfordrende for politiet ved denne type hendelser og må derfor finne sin løsning.

Det er uomtvistet at samfunnet ved terrorhendelser vil ha behov for både Forsvarets og politiets ressurser, og at disse samhandler på en så optimalt som mulig. Det er både hensiktsmessig og samfunnsøkonomisk at statens tilgjengelige ressurser allokeres dit behovet er størst. Det krever samhandling, et felles situasjonsbilde, klare ansvarsforhold og tydelige kommandolinjer.

Flertallets syn er at selv om forslaget åpner for at Forsvaret på egen hånd i gitte tilfeller kan aksjonere uten å vente på anmodning fra politiet, formuleres det slik det at oppdraget fortsatt er under ledelse av politimester. Samtidig fastslås at ved denne type hendelser "begrenses politimesterens kompetanse til å legge føringer for de delene av en MKT-operasjon som gjelder Forsvarets skarpe oppdrag, men uten at dette endrer hovedprinsippet i § 6 om at det er politimesteren som har den overordnede ledelse av operasjonen".

Dette er et forslag som skaper svært uklare ansvarsforhold, med potensielt svært negative konsekvenser for den samlede oppdragsløsningen. Dette understrekes av at de aktuelle scenarioer neppe vil være isolerte, men del av en stor og komplisert aksjon. En isolert initiativrett vil potensielt være ødeleggende.

Politimesterens ansvar til å lede en politioperasjon innbefatter både strategisk, operasjonelt og taktisk nivå. Dette betyr i praksis at det i gitte situasjoner er nødvendig for politimester også å være tett på det operasjonelle og i ytterste konsekvens også det taktiske nivå. Militært bistandspersonell skal inngå i den polisiære kommandolinje selv om man ikke "blander" ressursene fra Forsvaret og politiet, og at ressursene fra Forsvaret ledes av sine offiserer. Politiets ledelse betyr også at politiet har førsteretten på all informasjon når det gjelder den aktuelle bistandsoperasjon. Forannevnte vil være utfordrende å få til på en god måte dersom Forsvaret forutsettes å iverksette en aksjon på egen hånd og aktuell politimester sitter med ansvaret.

Det er ellers vanskelig å se for seg hvilke situasjoner som er så tidskritisk at Forsvaret ikke har tid til å avvente anmodning og involvere politiet før aksjon iverksettes, særlig i lys av utkast § 2 som

fastslår at politiet skal vurdere å be Forsvaret om bistand der politiets egne ressurser ikke er tilstrekkelig eller tar for lang tid å få fram.

I tillegg er beslutningsprosedyrene til ny instruks foreslått betydelig effektivisert med færre beslutningspunkter. Det mest sannsynlige er antakelig at det er politiet selv som først som får informasjon om hendelsen. Riktignok åpnes det for at politimestere kan stanse en aksjon som allerede er iverksatt fra Forsvaret. Spørsmålet om stans av et pågående og tidskritisk oppdrag kan bli en vanskelig avgjørelse på grunn av mangel på tilstrekkelig informasjon og et situasjonsbilde som normalt sett hele tiden er under utvikling/endring. I tillegg vil stans av en allerede pågående aksjon utløse en forsinkelse av oppdragsløsningen som i verste fall kan bli fatal.

Politets oppdrag vil videre ikke bare ha som utgangspunkt å nedkjempe en terrorhandling eller alvorlig kriminalitet med de skarpeste maktmidlene, men også ved bruk av forhandlinger. Et angrep mot f.eks. en oljeplattform vil trolig ha andre mål enn f.eks. å drepe de som er ombord. Forhandling vil derfor stå helt sentralt i oppdragsløsningen hvor målsettingen er å få til overgivelse uten bruk av makt, stanse utviklingen og ikke minst vinne tid for å bygge mer kapasitet for å håndtere situasjonen. Man er ikke kjent med hvorvidt Forsvaret har denne type kompetanse. Ved terror og alvorlig kriminalitet skal dessuten etterforskning iverksettes parallelt med den øvrige operative virksomhet. Det er grunn til å tro at disse oppgavene kan bli skadelidende dersom Forsvaret gis anledning til å aksjonere på egen hånd. Etter "tilslag" har politiet også ansvar for vakt hold, fortsatt etterforskning, eventuelt identifiseringsarbeid mv.

Arbeidsgruppens flertall frykter unødvendig duplisering av kapasiteter i forhold til MKT. Med utgangspunkt av det ansvar som politiet har, er det ikke mulig – og heller ikke ønskelig - og unngå en del duplisering. Ved en terrorhendelse er det sannsynlig at man vil stå overfor flere samtidige hendelser som krever flere kapasiteter, f.eks. hendelser både på sjø og land. Duplisering av ressurser er også viktig i forhold til utholdenhet ved denne type hendelser. I tillegg kan det godt tenkes situasjoner maritimt som ikke er terrorhendelser, men alvorlig kriminalitet om bord i et skip i fart, og hvor det ut fra situasjonen er helt uaktuelt å bruke Forsvaret til å løse saken.

Til sist reises det spørsmål om Forsvarets initiativrett er i strid med politilovens § 27a. Bistand fra Forsvaret forutsetter en anmodning fra en politimester, og har dermed som konsekvens at politimesteren har ansvar for bistandsbidraget. En selvstendig aksjon fra Forsvaret, vil ligge utenfor denne rammen, og følgelig måtte vurderes direkte mot Grunnlovens § 101. En kan ikke se at arbeidsgruppen har belyst denne problemstillingen.

Utkast § 11 Dekning av kostnader.

Det er vanskelig å se at § 11 representerer noe nytt i det hele tatt, jfr. gjeldende bistandsinstruks og sjef FOH's policy av 18.11.13 for fakturering av bistand. Imidlertid bes det nærmere vurdert om man ikke innenfor samfunnsikkerhetsområdet bør ha som utgangspunkt at hver etat dekker sine egne kostnader.

Det er få eksempler på at dette har vært et problem, men usikkerhet knyttet til kostnadsnivå, kan være til hinder for at man anmoder om bistand av frykt for de økonomiske konsekvensene. Dette

gjelder særlig ved bruk av Forsvaret i forebyggende situasjoner.

Utkast § 12 Etterforskning.

Dette antas å ligge inn under Riksadvokatens myndighet og ansvarsområde, og bør ikke reguleres i instruksen.

Med hilsen

Ole Bredrup Sæverud
politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.